

Форма № Н-3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського  
державного педагогічного  
університету  
від 26.08.2020 р., протокол №01

## ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

**ПРОГРАМА**  
**обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки \_\_\_\_\_ **бакалавра** \_\_\_\_\_  
(назва ступеня вищої освіти)

Спеціальність \_\_\_\_\_ **014 Середня освіта** \_\_\_\_\_  
(шифр і назва спеціальності)

Предметна спеціальність \_\_\_\_\_ **014.01 українська мова і література** \_\_\_\_\_  
(шифр і назва предметної спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (українська мова і література).  
Англійська мова» \_\_\_\_\_  
(назва освітньої програми)

Факультет \_\_\_\_\_ **філології та соціальних комунікацій** \_\_\_\_\_  
(назва факультету)

Бердянськ, 2020

Розробник програми: Софія ФІЛОНЕНКО, доктор філологічних наук, професор кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

## ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Вступ до літературознавства» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів: «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова»

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є літературознавство, що вивчає сутність, специфіку художньої літератури, методологічні засади її вивчення та критерії оцінки, закономірності розвитку, поетику літературного твору, літературний процес.

### Міждисциплінарні зв'язки:

1. Історія української літератури.
2. Історія зарубіжної літератури.
3. Вступ до мовознавства.

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до літературознавства» є сформувати систему знань про сутність і специфіку літератури, методологічні засади її вивчення та критерії оцінки, закономірності розвитку, поетику літературного твору, етапи становлення літературознавства та його провідні теоретичні здобутки.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Вступ до літературознавства» є такі:

1. Розкрити провідні концепції сутності і специфіки літератури як виду мистецтва, її місце в системі духовного життя суспільства.
2. Висвітлити поетику літературного твору на всіх її рівнях.
3. Сформувані знання про історичну поетику літератури, систему родів і жанрів в її динаміці.
4. З'ясувати закономірності розвитку літературного процесу та типологію літературних явищ, міжлітературні взаємозв'язки.
5. Прищепити навички самостійної дослідницької роботи з теоретико-літературними, історико-літературними та літературно-критичними джерелами: статтями, монографіями, підручниками, енциклопедіями тощо.
6. Розвинути навички аналізу художніх творів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати такі результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p><b>ІК.</b> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p><b>ЗК 3.</b> Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p><b>ЗК 10.</b> Здатність спілкуватися державною</p>	<p><b>ПРЗ 3.</b> Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різномірневу (системну) організацію української й англійської мов та їх норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p><b>ПРЗ 4.</b> Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної</p>

<p>мовою як усно, так і письмово.</p> <p><b>ФК 5.</b> Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української й англійської мов, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання української й англійської мов і викладання української літератури.</p> <p><b>ФК 9.</b> Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p>	<p>літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p><b>ПРУ 1.</b> Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p><b>ПРУ 3.</b> Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p><b>ПРУ 4.</b> Володіє навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p> <p><b>ПРУ 5.</b> Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p><b>ПРУ 6.</b> Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.</p>
--	--

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

## 2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

### Модуль 1

#### Змістовий модуль 1. Літературознавство як наука

##### Тема 1. Система літературознавчих дисциплін

Гуманітарні науки, місце філології серед них. Основні і допоміжні галузі літературознавчої науки: історія літератури, теорія літератури, літературна критика, компаративістика; текстологія, бібліографія, літературознавча історіографія, літературознавче джерелознавство, палеографія та ін. Предмет і завдання «Вступу до літературознавства», проблематика курсу. Методи літературознавства. Взаємодія літературознавства з іншими науками.

##### Тема 2 . Історія розвитку літературознавства

Зародження літературознавства в античній естетиці і філософії. Розвиток літературознавства в добу Середньовіччя і Ренесансу. Класицистичні поетики. Просвітницькі ідеї та романтична критика. Академічні школи літературознавства XIX століття. Тенденції розвитку літературознавства у XX столітті. Провідні методи літературознавства XX століття. Сучасний стан і проблеми українського та зарубіжного літературознавства.

## **Змістовий модуль 2. Література як вид мистецтва**

### **Тема 3. Специфіка літератури**

Поняття про мистецтво. Мистецтво і наука як два способи пізнання світу. Функції мистецтва. Класифікація видів мистецтва. Місце літератури серед них. Специфіка літератури і межі «літературності». Образність і художність літератури. Етапи розвитку літератури. Поезія і проза. Фікційна і нефікційна література. Література як людинознавство. Суспільна роль літератури. Умовність, сугестивність, емоційність, психологізм, діалогічність художньої літератури. Взаємодія літератури з іншими видами мистецтва та сферами духовного життя суспільства.

### **Тема 4. Літературний образ**

Образ як естетична категорія. Теорії літературного образу. Властивості літературного образу. Внутрішня структура художнього образу. Специфіка словесної образності. Роль асоціативності в створенні образу. Образ і знак. Образ людини в літературі: персонаж, характер, тип, дійова особа, ліричний герой. Проблема класифікації художніх образів (за предметністю, за смисловим узагальненням, за структурою). Образи природи, предметів, абстрактних понять, збірні образи. Автологічні і металогічні образи. Образи-символи, алегорії. Архетип, стереотип і монотип як моделі створення образів. «Вічні» образи.

## **Модуль 2**

### **Змістовий модуль 3. Літературний твір**

#### **Тема 5. Поетика літературного твору**

Поняття про літературний твір та його поетику. Формозмістова цілісність літературного твору. Взаємозв'язок змісту і форми в художньому творі. Елементи змісту і форми (тема, ідея, проблема, пафос, сюжет, композиція, мотив, конфлікт, колізія, архітектоніка). Художній світ твору, його складові. Рівні поетики у творі.

#### **Тема 6. Функціонування літературного твору**

Роль автора і читача у функціонуванні твору. Роль критика. Літературна класика. Белетристика. Висока і низька література (елітарна і масова). Літературний канон. Проблеми аналізу та інтерпретації твору, можливості різночитання.

### **Змістовий модуль 4. Художня мова і ритмічна структура**

#### **Тема 7. Мова художнього твору**

Особливості художньої, поетичної мови, її рівні. Лексико-семантичні засоби виразності. Тропи. Риторичні і поетичні фігури. Засоби евфонії і графіки.

#### **Тема 8. Основи віршування**

Ритм і чинники його утворення. Системи віршування: антична, тонічна, силабічна, силабо-точнічна. Прості і складні строфи. Поетичні розміри силабо-тонічної системи. Рима і римування. Білий вірш, вільний вірш (верлібр).

## **Модуль 3**

### **Змістовий модуль 5. Роди і жанри літератури**

#### **Тема 9. Літературний рід і жанр**

Зародження літературних родів. Особливості епосу, лірики і драми. Суміжні роди.

Поняття про жанр, жанровий зміст і жанрова форма.

### **Тема 10. Система літературних жанрів**

Формування системи літературних жанрів. Ліричні жанри, їх класифікація. Епічні жанри, їх класифікація. Історичний розвиток роману та його різновиди. Драматичні жанри, розвиток трагедії, комедії, драми. Ліро-епічні жанри.

### **Змістовий модуль 6. Літературний процес**

#### **Тема 11. Теорія літературного процесу**

Поняття про літературний процес, його рушійні сили. Традиції і новаторство в літературі. Періодизація літератури: провідні підходи. Національна і світова література, регіональні феномени в літературі. Дискусія про повноту і неповноту національних літератур. Міжлітературні взаємодії.

#### **Тема 12. Літературні стилі і напрями**

Літературний стиль, напрям, течія, група, школа. Бароко, класицизм, сентименталізм як літературні напрями. Художні системи романтизму та реалізму: естетика і поетика. Модернізм та його течії: неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, символізм, сюрреалізм, дадаїзм. Проблема постмодернізму у світовій та українській літературі.

## **4. Рекомендована література**

### **Базова література**

1. Вступ до літературознавства: хрестоматія / упоряд. Н. І. Бернадська. Київ: Либідь, 1995. 256 с.
2. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: підручник. Київ: Либідь, 2006. 488 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова, О. Бойченка та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
5. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
6. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підруч. для гуманітаріїв. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 448 с.

### **Допоміжна література**

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. Київ: Смолоскип, 2008. 360 с.
2. Безпечний І. Теорія літератури. Київ: Смолоскип, 2009. 388 с.
3. Білоус П. В. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості: лекції. Житомир: ЖДУ, 2009. 336 с.
4. Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины: учебное пособие / под ред. Л. В. Чернец. Москва: Высшая школа, 1999. 556 с.
5. Галич О. А. Історія літературознавства. Частина II: Українське літературознавство: підруч. Луганськ: СПД Резніков В. С., 2006. 160 с.
6. Зенкин С. Н. Введение в литературоведение: Теория литературы: учебное пособие. Москва: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2000. 81 с.
7. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
8. Литературный энциклопедический словарь / под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. Москва: Советская энциклопедия, 1987. 752 с.

9. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
10. Моклиця М. Вступ до літературознавства: навчальний посібник. Луцьк: ВНУ, 2011. 467 с.
11. Наєнко М. К. Історія українського літературознавства: підруч. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 360 с.
12. Теорія літератури в Польщі: антологія текстів / упоряд. Б. Бакула; заг. ред. В. Моренець. Київ: ВД «КМА», 2008. 531 с.
13. Теория литературы / ред. Н. Тамарченко. Москва: Академия, 2004. 369 с.
14. Фащенко В. В. У глибинах людського буття: етюди про психологізм літератури. Київ: Дніпро, 1981. 279 с.
15. Франко І. Краса і секрети творчості. Київ: Мистецтво, 1980. 500 с.
16. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва: Высшая школа, 1999. 398 с.

### 15. Інформаційні ресурси

1. Сайт університету. URL: <http://bdpu.org/>
2. Сайт бібліотеки БДПУ. URL: <http://bdpu.org/library.html>
3. Библиотека Гумер. URL: [www.gumer.info](http://www.gumer.info)
4. Электронная библиотека АЛЬДЕБАРАН. URL: [www.aldebaran.ru](http://www.aldebaran.ru)
5. Бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади. URL: [www.ae-lib.org.ua](http://www.ae-lib.org.ua)

### 4. Методи навчання:

- За характером логіки пізнання: аналітичний, синтетичний, дедуктивний, індуктивний.
- За рівнем самостійності розумової діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.
- За джерелом знань: словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою); наочні (демонстрація, ілюстрація, спостереження); практичні (практична робота, вправа).
- За дидактичними цілями: методи організації навчальної діяльності, стимулювання і релаксації, контролю та оцінки.

### 5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

### 6. Система оцінювання.

#### 7. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)

58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни